

Keskuskirjastokokous 30.1.2014

Pasila

Hannu Sulin

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Sisällys

- Kaikki on suhteellista
- Kolme myyttiä – totta vai tarua?
 - **Kestävyysvaje**
 - **Työn tuottavuus**
 - **Julkisen sektorin koko**
- Olemmeko Suomessa paavillisempia kuin paavi itse?
 - **Suomiko veroparatiisi?**
- Funktionaalinen rahoitus
- Kevennystä madonlukuihin

Kaikki on suhteellista

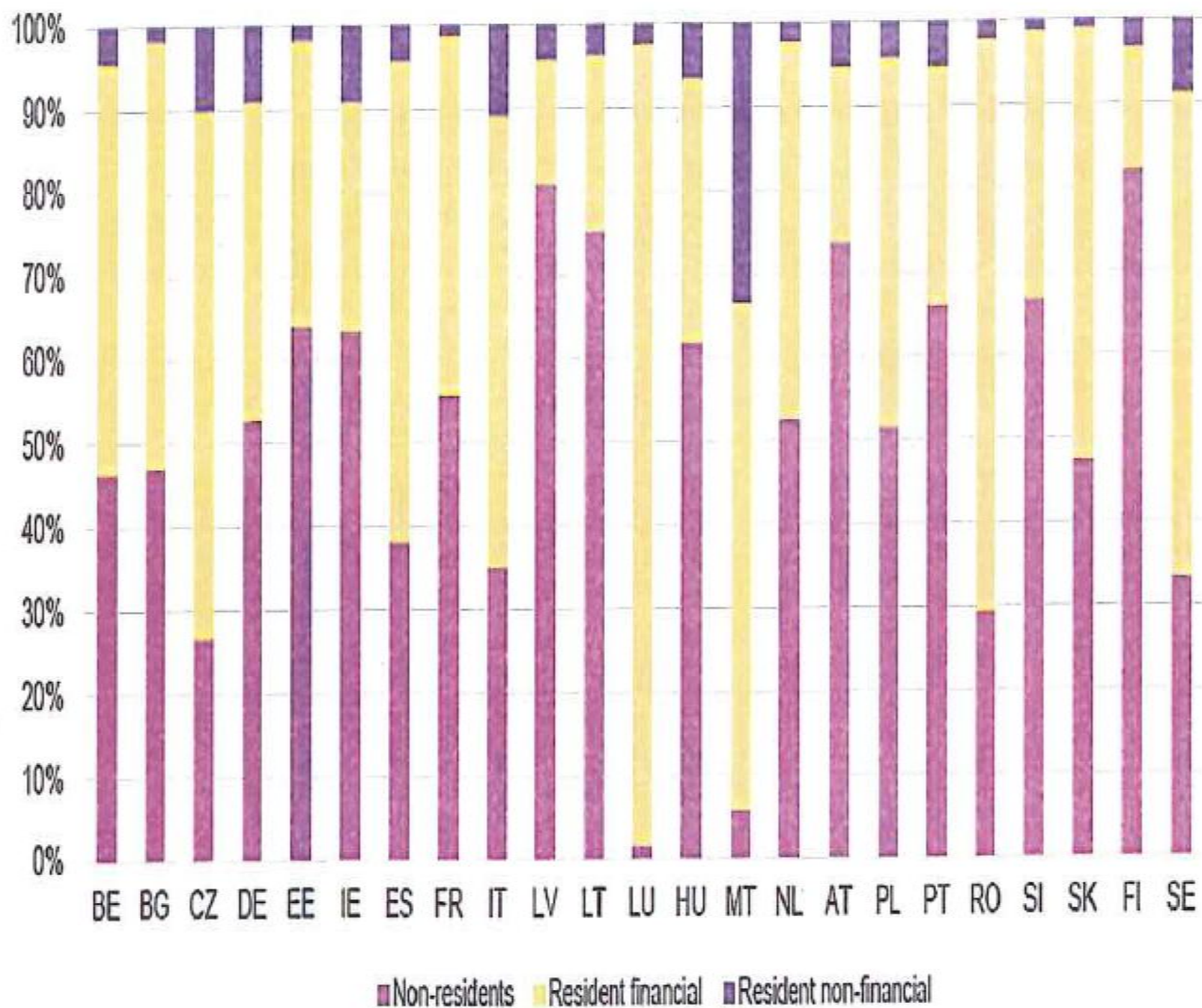
- Presidentti Barack Obaman kampanjakoneisto keräsi vuoden 2012 vaaleissa 800 miljoonaa euroa – valtaan pääsemiseksi tarvitaan aina rahaa.
- Valtionjohtajat kuuluvat aina eliittiin.
- Raha ja valta ovat aina liitossa keskenään.
- Demokratiassa on hyvää se, että tiedämme, mistä rahat tulevat, vaikka vaikuttimet jäävätkin vähemmälle huomiolle.
- Avustusjärjestö Oxfamin mukaan maailman köyhempi puolisko, 3,5 miljardia ihmistä, omistaa yhteensä saman verran kuin 85 rikkainta.
- Sata rikkainta sai vuonna 2012 188 miljardia euroa lähinnä pääomatuloina.
- Äärimmäisen köyhyys poistaminen vaatisi 137 miljardia kahden vuoden ajan.
- Suomessa maksetaan erilaisia yritystukia lähes kaksi miljardia euroa, joista suoraan budjetista rahana 1 230 miljardia euroa.
- Yrityspalveluihin kunnat ja valtio käyttävät yhteensä 350 M€.
- Jos otetaan huomioon kaikki teollisuuden ja elinkeinojen verotuet päästään 7 miljardin euron summaan.

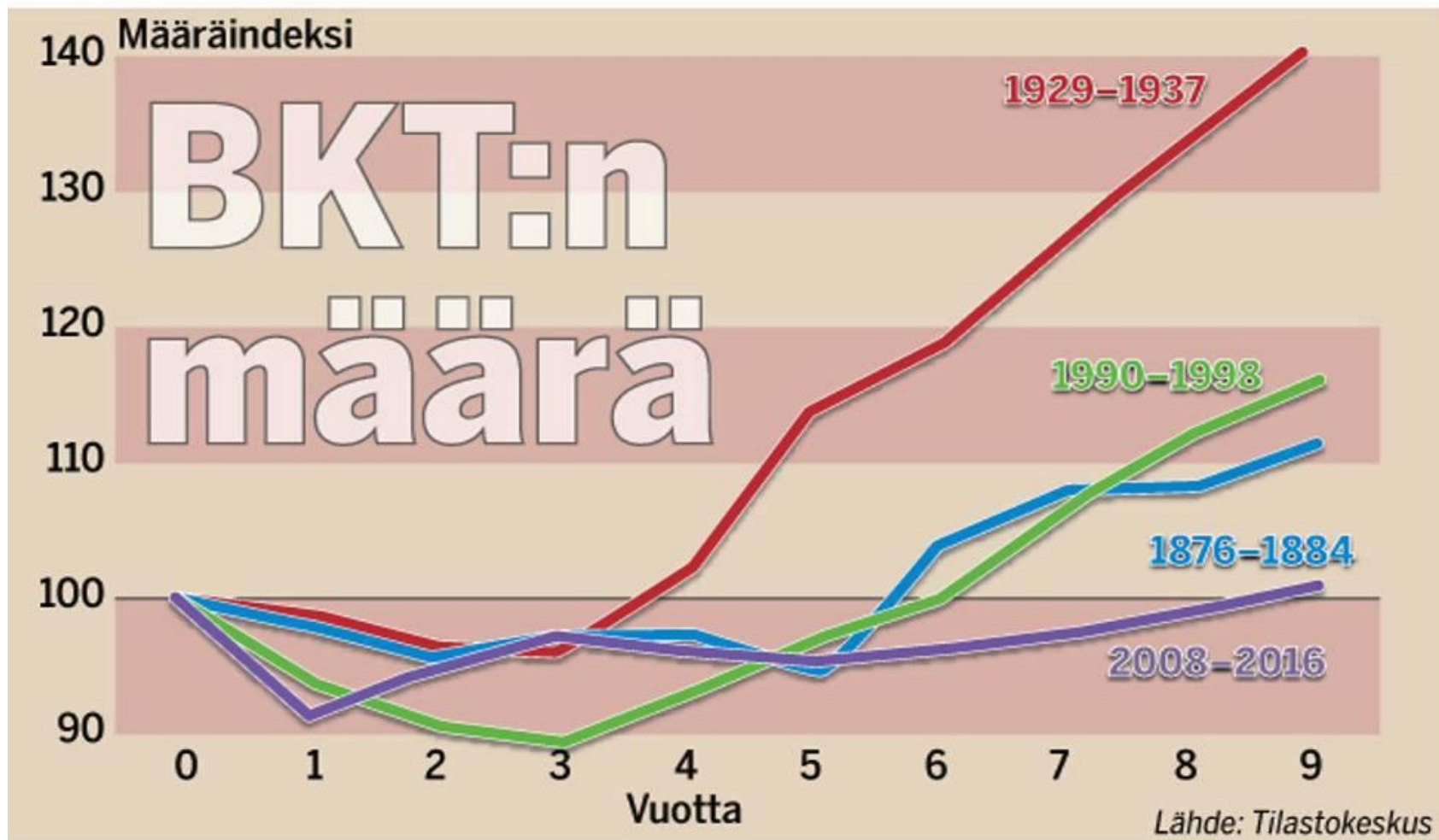
- Maatalouden suorat tuet EU:lta ja veronmaksajilta maanviljelylle olivat 1,9 miljardia euroa vuonna 2013 – toiseksi eniten EU:ssa bruttokansantuotteeseen suhteutettuna.
- Suomessa vuonna 2010 maataloustuotannon arvosta oli tukea 59 %.
- Maatalous tuottaa 0,3 % Suomen nettokansantuotteesta.
- Toisin kuin useimmissa EU-maissa, Suomen maataloustuista valtaosa (60%) on ns. kansallista tukea ja 40% EU-tukea.
- Maataloustuet ovat lähes puolet EU:n budjetista.
- Maataloustuen saaja on puolet kalliimpi kuin työtön.

- Työttömyyden hinta on n. 5 miljardia euroa.
- Julkinen erikoissairaanhoito maksaa n. 6 miljardia euroa.
- Yhteisöveroalennus vajaa yksi miljardi euroa.
- Arvonlisäveroprosentin korotus tuottaa n. 500 M€.
- Lisäsäästöjä tulisi tehdä 3 miljardin euron verran tai jopa 8 miljardia euroa lähivuosina.
- Vuonna 2011 neljää työikäistä kohden on yksi vanhus. Vuonna 2050 neljää työikäistä kohden ennustetaan olevan jo kaksi vanhusta.
Maahanmuutto?
- Valtiovarainministeriön arvion mukaan yhden vuoden lisäys keskimääräiseen työuraan voisi pienentää kestävyysvajetta 2 miljardilla eurolla. Keskimäärin kaksi vuotta pidempi työura merkitsisi siten vajaata 5 miljardia euroa pienempää tarvetta korottaa veroja tai leikata julkisia menoja.

Kolme myyttiä – totta vai tarua

- **Kestävyysvaje:**
 - **Kestävyysvaje syntyy, jos julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainottamiseksi tarvittava, yli ajan vakaana pysyvä perusjäämä (julkisen sektorin tulot miinus menot ennen velanhoitokuluja) on suurempi kuin nykyinen, suhdannevaihteluista puhdistettu perusjäämä. Pitkän aikavälin kestävyysden takaavan perusjäämän tulisi komission mukaan olla noin 5,5 prosenttia BKT:sta, ja kun suhdannekorjattu julkisen sektorin perusjäämä on hiukan positiivinen, saadaan kestävyysvajeeeksi 4 prosenttia BKT:sta. Tämän verran pitäisi siis veroja korottaa tai menoja supistaa tästä ikuisuuteen, jotta julkinen velka ei kasvaisi rajatta vuosisadan puolivälissä.**
 - **Laskelmien mukaan tämä kestävyysvajeen umpeen kurominen edellyttää 10 miljardin euron säästöjä vuosina 2012-2015.**
 - **Talouskasvu ei yksin poista julkisen talouden kestävyysvajetta.**
 - **Suomen ongelmina mm.: väestön ikärakenne, talouden taantuma ja hidas kasvu, säästöjen ja verojen vaikutus talouden elpymiseen, mahdollinen muutos valtionvelan korkomenoissa, suurin osa velasta ulkomaista perää, rahansaanti ylipäättään**

- Valtionvelan ei tulisi ylittää 60 % bruttokansatuotteesta – vaarana on luottoluokituksen alentuminen ja nousevat korot
- Julkinen talous on kestäväällä pohjalla, mikäli julkisen sektorin velkasuhde pysyy pitkällä aikavälillä vakaana – velka sinänsä ei ole ongelmana.
- Keinot kestävyysvajeen paikkaamiseksi:
 - **lisäsäästöt ja rakenteelliset muutokset**
 - **verojen ja maksujen korotukset**
 - **työllisten määrän lisääminen**
 - **työurien pidentäminen**
 - **tuottavuuden nousu**
 - **talouden elpyminen**

Tuottavuus

- Työn yksikkökustannuksia on nostanut viime vuosina tuottavuuden kasvun tyrehtyminen
- Vuoden 2008 palkkaratkaisut heikensivät kilpailukykyämme pysyvästi
- Tuottavuuden kohtuullisellakin kasvulla ongelma olisi nopeasti poistunut.
- Vuosina 2007-2012 Suomen tuottavuuskasvu oli negatiivinen ja keskimäärin 1,4 % OECD-maiden vuotuista tuottavuuden kasvua hitaampia

Julkisen sektorin koko ja tuottavuus

- Baumolin tauti: Kun työn tuottavuuden kasvu nostaa palkkoja yksityisellä sektorilla, nousevat palkat myös julkisella sektorilla, vaikka työn tuottavuus ei siellä vastaavasti nouse.
- Ratkaisevaa ei ole yksityisen sektorin työntekijöiden määrä vaan se, kuinka kaupaksi meneviä tuotteita ja palveluja yksityinen sektori tuottaa.
- Voiko Baumolin taudin löydöksillä perustella politiikkaa, jossa julkisia palveluja heikennetään.
- Esim. taidelaitokset ovat vaikeuksissa, koska niiden ja yksityisen sektorin tuottavuuden kehityksessä on rakenteellisia eroja.
- Yleisö ostaa taiteilijoiden aikaa, joten Hamlet ei parane, vaikka se esitettäisiin tunnissa. Sama koskee opetus- ja hoivatyötä.

- Talous jakaantuu korkean ja matalan tuottavuuden sektoreihin.
- Jos tuottavuus yhteiskunnassa nousee, tavaratuotannossa nopeammin ja palvelutuotannossa hitaammin, se joka tapauksessa kohoaa kaikkialla.
- Silloin yhteiskunnassa on itse asiassa varaa enemmän kaikkeen.
- Pohdittuaan asiaa 40 vuotta Baumol päätteli, että kyse on pelkästä illuusiosta: ”Kun joku kuluttaa dollarin, toinen tienaa sen. Näin ollen kaikkeen, mitä tuotetaan, on aina varaa.”
- Tämä edellyttää tuottavuuden vakaata kasvua.
- Uudessa teoksessaan Baumol onkin sitä mieltä, että hänen nimiinsä laitetun taudin huolestuttavin piirre onkin alati halpenevat hinnat, mikä johtaa ympäristön turmelemiseen. Halvat tavarat ovat siis kallista työtä vaarallisempia.
- Rolf Jensen (The Dream Society) toteaa toisaalta, että ihmiset ovat valmiita maksamaan bränditavarasta tähtitieteellisesti, jos sillä on hyvä tarina, vrt. Steve Jobs ja Timo Soini

Tuottavuus kasvuun?

- Todelliset rakenteelliset uudistukset
- Luova tuho
- Tuotantotoiminnan digitalisoituminen
- Arvoketjun globalisoituminen
- Uudet ammatit
- Työn ja riskisijoitusten verotuksen alentaminen
- Julkisen sektorin hallittu uudistaminen ja mitoittaminen vastaamaan todellista tarvetta.
- Tehottomat tuet tulee poistaa.
- Kuolevat oksat karsittava pois, panostettava kasvuun säilyttämisen sijasta.
- Koulutusjärjestelmästä pidettävä hyvää huolta.
- Työmarkkinoiden pelisäännöt uudistettava, työvoiman liikkuvuus ja asuntopolitiikka.

Haitat

- Tuloerot kasvanevat
- Keskiluokka supistuu
- Useat ammatit katoavat
- Myllerrys vaatinee 10 vuotta
- Työvoima jakaantuu paljon tienaaviin ja vähän tienaaviin
- Työn verotusta alennettava, negatiivinen vaikutus julkisiin palveluihin
- Mitä kaikkea julkisen vallan oikeastaan tulee tuottaa?

Hesari ke/mielipide: ”Valtiovarainministeriöön perustettiin vuonna 1943 virastoasiain valtuutetun virka, jonka ensimmäisen haltija oli UKK. Nyt tätä tehtävää hoitaa 50 hengen hallinnon kehittämisosasto. Hallinnon paisumista vastaan taistellaan siis vahvoin keinoin.”

Olemmeko Suomessa paavillisempia kuin paavi itse?

- Veroparatiisi on alue, jossa on matala tai olematon verotusaste, alhainen sääntely ja usein myös tiukka pankkisalaisuus.
- Kun tarkastellaan valtioiden soveltamia yhteisöveroja, muuttuu tilanne toiseksi.
- Suomen voi katsoa olevan veroparatiisi yhteisöveron tason osalta.
- Jää nähtäväksi, mikä vipuvaikutuksen alennuksella tulee olemaan yritysten haluun investoida Suomeen ja tuleeko tämä vaikuttamaan positiivisesti yhteisöverojen kokonaistuottoon.
- Välimeren pahikset Kreikka, Italia, Espanja ja Portugali contra Itämeren hyvikset Suomi, Eesti, Saksa. Miten nyt?

Funktionaalinen rahoitus – utopia?

- Suomi ei voi vaikuttaa kestävyysvajeen kattamiseen rahapolitiikalla, koska olemme euromaana luopuneet keskuspankistamme emmekä voi luoda itsenäistä valuuttaa. Myös valuutan devalvointi on poissuljettu ja sisäistä devalvaatiota ei saada aikaiseksi.
- Näillä edellytyksillä valtio voi mennä konkurssiin.
- Taloudellisesti suvereenit valtiot (oma valuutta ja keskuspankki) pystyvät halutessaan turvautumaan omien kulutuspäätöstensä toteuttamisessa ns. funktionaaliseen rahoitukseen, jossa lähtökohdaksi asetetaan budjettitasapainon sijasta muut tavoitteet esim. täystyöllisyys tai laajat hyvinvointipalvelut. Näkemyksen esitti jo vuonna 1943 yhdysvaltalainen taloustieteilijä Abba Lerner artikkelissaan.
- Funktionaalisen rahoituksen ainoa rajoite on inflaatio. Nousupaineita voidaan säädellä aktiivisella finanssi- ja rakennepolitiikalla, jolloin liiasta ostovoimasta syntyvää kokonaiskysyntää rajoitetaan tai kohdennetaan niille talouden sektoreille, joissa resurssirajoitteita ei esiinny.

- Funktionaalinen rahoitus mahdollistaisi jopa palvelujen lisäämisen. Ainoana ongelma voisi olla osaavan työvoiman riittävyys.
- Verotuksella kohdistettaisiin inflaation hillinnän lisäksi ostovoimaa sellaisiin hyödykkeisiin, joita ei koeta yhteiskunnallisesti haitalliseksi.
- Verotuksen painopiste olisi kulutuksessa, ei työn verotuksessa.
- Perusturvan ostovoima taattaisiin ennalta määrättyyn ostoskoriin.
- Siirtymällä funktionaaliseen rahoitukseen on mahdollista välttää taloudellinen niukkuus siellä, missä sitä oikeasti ei ole ja luoda taloudellista niukkuutta sinne, missä niukkuutta resurssien riittävyydenkin mielestä on.
- Julkisen rahoituksen reformi voidaan toteuttaa EMU-alueen sisällä tai vaihtoehtoisesti palaamalla omaan valuuttaan ja keskuspankkiin
- Uudessa tilanteessa kestävyysvaje eli julkisen talouden tasapaino ei olisi itsetarkoitus.

Funktionaalisen rahoituksen kritiikkiä

- Esitykseni funktionaalisesta rahoituksesta perustuu valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkijan Jussi Ahokkaan artikkeliin
- Ahokas ei sinänsä näe velkaantumista ongelmana, mutta unohtaa seuraavat tosiseikat:
 - **Suomi ei voi euromaana rahoittaa julkisen sektorin alijäämää rahan määrää lisäämällä**
 - **Palaaminen yksipuolisesti omaan valuuttaan ja keskuspankkiin ei ole todellisuudessa realistinen vaihtoehto**
 - **On äärimmäisen epätodennäköistä, että muut euromaat olisivat halukkaita rahoittamaan Suomen julkisen sektorin alijäämää**
 - **Suomen ongelmana on, että suurin osa velasta on muista maista lainattua, joten luottoluokituksen aleneminen johtaisi tilanteeseen, jossa korot nousevat ja uuden rahoituksen saaminen vaarantuu**
 - **Eli menojen ja tulojen tulisi olla joka tapauksessa tasapainossa jollakin aikajaksolla**
 - **Ikuisuuskysymyksenä yksilön ja yhteiskunnan vastuut**

Onko meillä riittävästi luottamuspääomaa?

Sitra tilasi taannoin professori Klaus Helkamalta tutkimuksen kilpailukyvyistä. Hän tuli siinä siihen tulokseen, että ihmisten vahva luottamus toisiinsa on kilpailukyvyn perusta. Hyvä luottamus on ainoa tekijä, joka vaikuttaa pitävän yllä kilpailukykyä. ”Se oli aika hauska tulos. Yllättävää minullekin” Sitralle tulos ei ollut mieluisa, Helkama sanoo: ”Siellä selvästi uskottiin tuloerojen kilpailukykyä kasvattavaan voimaan.”

Lähde: Image

Johtajuus

Pauli Juuti:

” Suurin osa suomalaisista johtajista on managereita, jotka järjestelevät, suunnittelevat ja valvovat. Enemmän tarvittaisiin leadereita, jotka huolehtivat, että yhteisöllä on suunta, jonka eteen kaikki haluavat tehdä töitä.”